

KRÓNIKA

SZENTELEKY-NAPOK — December 7-én és 8-án tartott meg Szivácson a Szenteleky-napokat. A Szenteleky-házban Nagyapáti Kukac Péter kiállításának megnyitója után, az ünnepi bizottság díszülésén átadták Fehér Ferencnek a Szenteleky Irodalmi Díjat, Aleksandar Tišmanak pedig a Bazsalikom Műfordítói Díjat, majd a Szenteleky-napok résztvevői megkoszorúzták az elesett harcosok emlékművét és Szenteleky Kornél sírját. A fiatalok irodalmi műsorát Dorman László a Képes Ifjúság nyolcvan évét dokumentáló fotokiállításának megnyitója követte, majd a 7 Nap élőlútságára és író—olvasó találkozóra került sor.

Az alábbiakban dr. Szeli István, a Szenteleky-díj bírálóbizottsága elnöke méltatásából közlünk részleteket, közöljük Fehér Ferenc és Aleksandar Tišma köszönő szavait, valamint Bela Durancinak a Nagyapáti Kukac Péter-kiállítás megnyitóján elhangzott beszédét:

A Szenteleky Kornél Irodalmi Díj átadásának a pillanata — úgy vélem — nem a legmegfelelőbb alkalom arra, hogy Fehér Ferenc költészetét a hozzá illő és őt megillető kimerítő méltatás keretében mutassuk be. Könyvnyi tanulmányok sora, monográfiák, különféle irodalomtörténetek egész fejezetei, tömören fogalmazó lexikonok hasábjai, s ma már tankönyvek is kellő nyomatékkal mutatnak rá poézisének minden másétól eltérő különleges jegyeire, versek százainak elemzésével, eszközeinek beható vizsgálatával világítva meg irodalmunkban való több évtizedes jelenlétének hatását. (...)

Ha munkásságának egészét tekintjük, akkor látjuk, hogy Fehér Ferenc

tevékenysége a Díj meghagyásainak még a cikkelyekbe-szakaszokba foglalt feltételeit is teljesen fedi, sőt azt mondhatjuk, hogy sokoldalú munkásságában együttesen vannak jelen a Díj alternatív feltételei, amelyek alapján író vagy alkotás egyáltalán minősíthető. Ezek pedig: a) az irodalmi életben végzett kiemelkedő tevékenység; b) a kimagasló értékű egyedi alkotás (szívesen odatenném: alkotások egész sora); c) az irodalomtudományi munkásság (amit Fehér esetében azonosíthatunk az irodalom elemző megismerésének és megismertetésének, nem egyszer fölfedezésének fontos eredményeivel); és d) az irodalom legnemesebb értelemben vett népszerűsítésében vállalt feladatai. (...)

Rendkívül szerencsés körülmény és sokszor egy-egy irodalmi alkotás sorát is eldöntő mozzanat lehet, ha a műfordító maga is szépíró, alkotó egyéniség. A műfordítás ugyanis — sokak véleményével ellentétben — maga is alkotás, de legalábbis újjáteremtés. A műfordításnak ezzel az alkotásként felfogott és így értelmezett változatával találkozhatunk Aleksandar Tišma mind mennyiségileg, mind pedig minőségileg impozáns fordítói opusában. Nem lehet feladatunk, hogy akár egy szelektív bibliográfiai áttekintés keretében is felsoroljuk Aleksandar Tišma három és fél évtizedes műfordítói eredményeit, mindössze jellemzőként említsük, hogy a klasszikus magyar irodalom régi ízei, például Jókai regényei, éppúgy képviselve vannak benne, mint a XX. századi intellektuális prózája (Babits, Déry), de a hazai magyar irodalom modern hangvételű művei is (Végel, Pap József). Már ez a jelzesszerűen említett néhány név is arról beszél, hogy Tišma fordít-

tásai a nyelv, a stílus, a műfaj, a téma- és életkörök, a kifejezési eszközök igen széles spektrumát tárják elénk, ami nemcsak stílusának hajlékonyságát, képlékenységét és nyelvnek expresszivitását teszi próbára, hanem megköveteli a ténybeli, tehát a tárgy- és nyelvtörténeti, kultúrhistoriai és egyéb tudnivalók beható ismeretét is. E másfél évszázad irodalmának nyelvi transzplantációja tehát mind az átadó, mind a befogadó kultúra úgyszólván teljes állományát felöleli, ezért ilyen feladatra csak az vállalkozhat sikerrel, aki ezekben a műveltség-szférákban teljesen otthonosan mozog. Szóvalóban: Tišma nem szavakat fordít, nem pusztán lexikális megfeleléseket keres, hanem kulturális tartalmakat ültet át a másik nyelv talajába: fogalomkincset és gondolatformákat közvetít, mégpedig az adattartalmak filológusra jellemző gondos egybevételével, a költő újjáteremtő erejével, a szó művészetének atmoszférakeltő eszközeivel.

SZELI István

Kedves Barátaim! Amikor megköszönöm a toll egyszerű munkásának érdemeit alighanem meghaladó Szenteleky-díjat, annak a gondolatait idézem öt-hat elviharzott évtizedünk messzeségéből, akiről Herceg János a tanítvány és az irodalmi küzdőtárs szavahihetőségével azt írta: Szenteleky nem ismerte a kizárólagosság elvét, ő sohasem volt magyarkodó, sohasem látott kiváltságot abban, hogy magyarrá nevelődött. A megértés útját kereste az egymás mellett élő népek között, a megértés és megbékülés útját. Nem ismert külön magyar és külön szerb jogokat, csak általános emberi jogokat és azok tiszteletben tartását követelte.

A megállapítás nem valami elcsépelet szólam: háborús időkben írta és nyomtatta ki a szerző, aki irodalmunk legidősebb és legérdemesebb tagjaként részvevője e napok műsorának is...

Ezekben a decemberi estéimben Szenteleky köteteit olvastam újra. Ötven-hatvan esztendővel ezelőtt írta, hogy a nyelv bármennyire sok színű,

mégis csak anyag és nem program a művész kezében. Igaz, hogy különbözősége uszításra, gyűlölködésre is alkalmas lehet, de téglából is lehet otromba várfalat építeni, a festék arra is jó, hogy a síbak házikóját befesésk vele, a márvány pedig ágyútalpnak is használható. A nyelvnek van művésze, de a művészetnek nincs nyelve. A művészet nyelve nemzetközi a legtökéletesebb értelemben: minden nyelv az övé, ha művészember ajkára vagy tollára kerül.

A világ dolgaira vonatkozóan mennyire ismerősen hangzanak az ötvenöt évvel ezelőtti Szenteleky-gondolatok: Az első ellentmondás az egyre fokozódó és rettenetesebbé váló fegyverkezés. Aki hittel és reménykedéssel hallgatja az összefogást hirdető szép szavakat, az joggal kérdezheti, miért akkor milliárdokat költeni borzalmas bombákra, gázokra és pusztító fegyverekre? Kit akarunk elpusztítani, ha testvéri egyesülés a tervünk és a szándékunk? Éppúgy érthetetlen és a divatos tervekkel össze nem egyeztethető az ifjúság mai nevelése, amely csak nemzeti dicsőségeket és kiválóságokat ismer és az extra patriam non est vita hangoztatásával szűk, hazug horizontot húz a gyermek értelmi és érzelmi világa köré. Az együvé tartozás érzését, a sentiment internacionale-t az iskola és a nacionalista sajtó éppúgy kigyomlálja a lelkekből, holott az az érzés elsődleges és minden primitív lélekben megtalálható.

A kisebbségi lélek ragaszkodik nyelvéhez, kultúrájához, de élesen szembehelyezkedik a többség legtöbbször türelmetlen asszimilációs törekvéseivel. A két háború közti Szenteleky-megállapítás mélyén ez van: A kisebbségek tudják és érzik, hogy Közép-Európa etnikai tarkaságai között nem lehet olyan határokat vonni, melyek az egyes nemzeteket egyesítenék és ezzel a kisebbségi kérdést kiküszöbölnék. Belátják, hogy csak az igazi megértés, az igazi béke hozhatja magával ennek a fájdalmas kérdésnek tökéletes megoldását, amikor az államok elvesztik jelentőségüket; amikor a határok érez-

hetetlenné válnak, amikor a kisebbségek anyanyelvi oktatása és szellemi kultúrája nem lesz többé kegy, alamszna és örök választási ígéret.

Az érdektelenség két háború közti, monarchiás állapotairól van egy vallo-mása Szentelekynek, s az ellensúlyoz-hatja a könyv mai sorsa fölött érzett kétségbeesésünket. A szóbanforgó sötét szíváci tabló így fest: Válság van, mindenkinek takarékoskodnia kell, ki-adásukat le kell szorítani a legszüksé-gesebbekre. De az alvó lelkiismeret-nek vannak olyan bűnei, amelyeket nem lehet válsággal takargatni. Van-nak egyesületek, ahol a szombati vagy vasárnap-i pinkapénzből meg lehetne vásárolni a Vajdaságban eddig megje-lent összes magyar könyveket. De ki gondol ilyesmire? Nemrég megjelent könyve a szíváci magányosnak ott volt a mármaros-i liceum, a békéscsabai gim-názium, a pécsi polgári leányiskola, Léva város és számos kis erdélyi ol-vasókör könyvtárában, de mindaddig még egyetlen vajdasági népkör, kaszi-nó vagy egyesület sem tartotta érde-mesnek beszerezni könyvtára számára. Mi ez? — kérdezte az író. Közöny? Érzéketlenség? Öntudatlanság? A lel-kiismeret hiánya? Ez a magára ha-gyott író a nemzetiségek művelődési szerepét épp abban a Híd-szerepben látta, melyet — világnézeti árnyalatok-tól függetlenül, illetve azokkal együtt — a harc mártírjai, üldözöttjei és más haladószeleműek egyként vállal-tak a monarchia, majd a fasiszmus fel-tételei közt.

Az egymás mellett élő népeknek — mondta a nagy átívelések lehetőségé-ről — roppant fontos, hogy megismer-jék egymást, hiszen az ellentéteknek legnagyobb része ferde előítéleteken, félreismeréseken, téves és hibás meg-állapításokon nyugszik. Ha az egymás szomszédságában élő népek jól ismer-nék egymás nyelvét, kultúráját és lel-ki sajátosságait, sok ellentét és alacsony indulat meg se születne, a nagy vilá-gosság leperzselné a gonosz hajtásokat. Ennek a tételnek igazságát már sok-szor hangoztattuk, a megismerés érde-kében már sokat dolgoztunk és fo-

gunk dolgozni, felesleges tehát, hogy ismételten hitet tegyünk és bizonyíté-kokat halmozunk e nagy és tiszta igazság érdekében.

Ennek a vadhajtásokat perzselő, szí-váci nagy világosságának, Mocsáry La-josék és Kemény G. Gáborék világos-ságának a fontossága egyre nyilvánva-lóbb. Gálék így mondták: őrűz fé-nyénél. A borúlátóak ma már talán így neveznék: Mécsláng. Am legyen. De az a kis láng velünk ne lobban-jon el!

FEHÉR Ferenc

Nagyon hálás vagyok ezért a szép elismerésért, amit műfordítói munká-mért kaptam, és csak azt sajnálom, hogy ezen a téren nem alkottam még többet és jobbat. A magyar és más nyelveken írt művek fordításával évek-kel ezelőtt nagyon sokat foglalkoztam, majd mind kevesebbet. Ez azért történt így, mert írói útkeresésem során nagy örömmel olvastam más anyanyel-vű kollégáim alkotásait, főleg azokét, akik munkásságát értékeltem és méltó-nak tartottam arra, hogy írásaikat más nyelven is olvassák.

Amit eddig mondtam, abból kiderül, hogy egyetérték dr. Szeli István aka-démikus szavaival, aki szerint a mű-fordítás is alkotás.

A fordítás természetesen az eredeti regény vagy vers alapján készül, de különbség is van a kettő között. Az eredeti szövegre alapozva a kiválasztott művet úgy kell lefordítani, mint ahogy alkotója írta volna, ha az len-ne az anyanyelve.

Ezt én mindig így gondoltam, és most nagyon boldog vagyok, hogy műfordítói munkámért megkaptam a Bazsalikom-díjat. Köszönöm a figyel-müket.

Aleksandar TIŠMA

Ha már most kezünkben lehetne a Nagypáti Kukac Péterről szóló mo-nográfia, akkor ezt a kiállítást a vaj-dasági képzőművészet történelmi pil-lanatának is nevezhetnénk. Ezt teljes joggal és felelősségtudattal állíthatom,

mert Kukac Péter életműve és életútja egybeesik a két háború közötti vajdasági képzőművészet fejlődési útjával.

Kukac Péter édesapja, az idősb Nagypáti egyszerű munkás volt: sárgafölddel látta el a környékbeli házi-asszonyokat és kőműveseket. Ásta ezt a különös, sárgaföldet, amelyet a szél hordott ide sok ezer évvel ezelőtt, és valószínűleg az örökös túrás miatt kapta a Kukac gúnynevet is, ezt a ragadványnevet viselte később képzőművész fia is.

1908-ban, ugyanabban az évben, amikor Nagypáti Kukac Péter született, fogadást rendeztek Henri Rousseau-nak, a híres vámhivatalnoknak, a naiv festészet megalapítójának tiszteletére. Akkor Rousseau a következő szavakkal fordult Picassóhoz: „Tudja, mi ketten vagyunk a legnagyobb művészek a világon. Én a modern, Ön az egyiptomi stílusban.” E szavakból kiderül, hogy Rousseau-nak fogalma sem volt a stílusokról, ugyanakkor tudjuk, hogy egyedülállót alkotott, és nagyon is jól látta, hogy Picasso és ő lesznek a modern művészet támpillérei. Henri Rousseau előtt és után is létezett naiv művészet, gondoljunk csak a pilléres vagy az út menti sírkövekre, vagy az ember által létrehozott más, úgynevezett naiv művészi alkotásokra, amelyeket képzettség nélküli művészek készítettek. A 20. században a naiv művészet is képzőművészeti címszó lett. Olyan művészek alkotásait értjük alatta, akik spontán dolgoznak és nincs akadémiai végzettségük.

Az egyik, itt látható képet, a Csáládót, Kukac Péter 1926-ban festette. Ebben az évben fedezte fel Krsto Hegedušić Bruegelt, s úgy találta, hogy Bruegel képei — amelyeken a paraszt sohasem mosolyog —, szoros kapcsolatban állnak az általa jól ismert hlebineí naiv festők, Generalić és Mraz művészetével. Ez idő tájt festegedett Kovačićan Paluška, akiből később világhírű naiv festő lett. S közben folyt Kukac Péter életdrámája is, amelynek 1944-ben halála vetett véget. Tragikusan halt meg: megfagyott. Ezt szimbó-

lumnak is tekinthetjük: halála után mintha művészete is megfagyott volna. Ha jól tudom az évszámot, csak 1955-ben említette először Sáfrány Imre a Hídban, hogy volt egy csodálatos naiv festőnk. A naiv festészet ebben az időben már világszerte divatban volt, és a hazai festők, ahogy azt André Marlaux is mondta, mindjárt a franciák után következtek, s ez azt jelenti, hogy a jugoszláv naiv festészet világszínvonalon mérhető. Sáfrány Kukac Péterről megjelentetett írása után 1968-ban Topolyán tárlatot is rendeztek műveiből. A kiállítási tárgyakat az iskolás gyerekek gyűjtötték össze. 1972 február 15-én pedig azt olvashattuk a Magyar Szóban Sáfrány tollából, hogy mindent megtettünk azért, hogy elfeledjük. Értéknek kiállítottuk ki a hatvanas évek végén, kiállítást is rendeztünk tiszteletére, és azóta hallgattunk róla. Igen, hallgattunk róla még egy jó ideig, ma pedig itt találkozhatunk újra képei előtt és várjuk a monográfia megjelenését.

Amiről beszélni szeretnék, még az az alkotás és egyben a naiv művészet kérdése is. A festménynek három rétege van. A fizikai réteg, amely az anyag és az ember viszonyán alapul, a vizuális réteg, amely az ember történelmi világát tartalmazza, a felgyülemlett tapasztalatot, az üzenetet, eszmét és témát. A harmadik pedig a metafizikus réteg, amelynek humánus magva arra készíti az embert, hogy transzcendentális kommunikációba lépjen a műalkotással, függetlenül attól, hogy az mely korban keletkezett. Ma tudjuk, hogy Lepenski Vir szobrai művészi munkák, mint ahogy az Altamiré is azok. Mi a fejlődés fonalának évezreideiről beszélünk, pedig tulajdonképpen nem is fejlődési fonalról van szó. A műalkotás önmagában független. A műalkotás alternatív valóság, amely csak saját törvényeinek engedelmeskedik, e törvényekkel hat ránk, egészet alkot, vele az ember saját szabadságát nyilvánítja ki, szembeáll a mulandósággal és a reménytelenséggel.

Kukac Péter felismerte saját tehetőségét, érezte, hogy olyan értéket hor-

doz magában, amellyel meg tudja örökíteni saját korát, környezetét és önmagát, de ugyanakkor szembetalálta magát korának művészetelméleti elvárásaival. Rómába küldték, unszolták, hogy tanulja meg a perspektíva ábrázolását. Ő, szegény, meg is tanulta. Látják, ezen a képen például a libák egyre kisebbek, jelen van tehát a perspektíva, de itt valójában nem is ez a fontos. Mert nem az a lényeges, hogy mit fest a művész, hanem az, hogy hogyan fest. Miként létesített kommunikációt önmaga és az a bizonyos megmagyarázhatatlan hogyan között, és miként sikerült létrehoznia olyan életművet, amelyet a hosszú „befagyasztás” után újra felfedezhettünk. Mi ma ismerjük fel értékét. A pilléres sírköveket sem tudták értékelni akkor, amikor készültek, sőt még hosszú idő után sem, hanem sokkal később. Az útmenti sírkövek is primitív alkotásnak számítottak keletkezésük idején, ma viszont a naiv művészet remekműveiként tartjuk számon őket.

Kukac Péter is azon művészeink közé tartozik, akiknél arra kell a hangsúlyt tenni, hogy hogyan alkotott, s nem arra, hogy mit hozott létre. És hogy hogyan alkotott? Teljesen autentikusan, átélten. Képei egységes egészek, nem lehet részleteket kivágni belőlük, és egyes dolgokra rámondani, hogy ezek sikerültek, mások pedig nem. Azt a módot, ahogyan ábrázolt, olyannak kell elfogadnunk, amilyen. Kissé durva, goromba, kissé lapidáris, mint amilyen a paraszti beszédmódor általában, de kifejezőerő tekintetében egységes. Ez a transzcendentális, megmagyarázhatatlan dolog, ez az üzenet lesz látható majd a festményeken, ha elveszik aktualitása, amikor már nem az lesz a fontos, hogy falujáról vagy polgártársairól beszélt-e: amikor a művészi alkotás egymagában áll előrtünk, akkor tudjuk majd felbecsülni igazi értékét. Kukac Péter drámája abból az összeütközésből adódott, ami saját akarata és az érvényben levő elméleti tények között jött létre, s e kettősség határozta meg élettragédiáját is.

Ma Nagypáti Kukac Péter nevével képzőművészeti díjat jelölünk. Az élet tele van meglepetéssel. Ez a díj már kezdetben olyanok kezébe került, akik annak idején, míg ő az ámbitusokat festette, tekintélyes művészként dolgoztak Topolyán. Ma már felismertük az igazságot: nem határolhatjuk el őket úgy egymástól, hogy a „kis Kukac” és a nagy festők. Mindegyikük alkotó volt a maga módján, mindegyikük értéket hozott létre az utókor számára.

Bela DURANCI

ELISMERÉS VELIČKOVIČNAK — Picasso, Matisse és Rauschenberg mellett Vlada Veličković munkáit, valamint az azokról szóló elemzéseket és bírálatokat is közzétették a nemrégiben New Yorkban megjelent *A 20. század legkiemelkedőbb grafikusai* című kiadványban, amely a fauve-izmustól a kubizmuson át a legújabb képzőművészeti irányzatokig tekinti át a képzőművészeti törekvéseket. Veličković az első jugoszláv képzőművész, akit ez a rangos kiadvány a világ legjobb képzőművészei között tart számon.

JOVAN POPOVIČRA EMLÉKEZVÉ — A Matica srpska szervezésében december 24-én kerekasztal-értekezletet tartottak, amelyen Jovan Popovičra emlékeztek születésének nyolcvanadik évfordulóján. Vlada Popović és Nikola Petrovič akadémikus Jovan Popovičra, az emberre emlékezett, Slobodan Z. Marković irodalmi pályájáról tartott előadást, különös tekintettel Jovan Popović írásainak a szociális irodalommal és forradalmi munkásságával való összefüggéseire. Dr. Boško Novaković a belgrádi Nemzeti Színházban kifejtett tevékenységéről, dr. Ivanka Jovanović-Jakšić Jovan Popović költészetéről, Bora Radovanović pedig az újságíróról és a szerkesztőről beszélt. A kerekasztal-értekezletet követően irodalmi estet tartottak, amelyen Jovan Popović műveiből hallhattak válogatást a jelenlevők.

KOSZTOLÁNYI-KONFERENCIA — Az MTA Irodalomtudományi In-

tézetének és az úvidéki Magyar Nyelv és Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézetének munkatársai december 5-én Budapesten tudományos tanácskozást tartottak, melynek témája Kosztolányi Dezső prózájának poétikai elemzése volt. Kálmán C. György *A rossz orvos elbeszélő szerkezete*, Juhász Erzsébet *Tér és idő a Néróban*, Szegedy-Maszák Mihály *Idő és nézőpont a Pacsirtában*, Utasi Csaba *A bizonyosságtól a viszonylagosságig*, Rónay László *Nézőpont és szerkezet az Aranysárkányban*, Bori Imre *A nézőpont kérdése az Edes Annában*, Gerold László *Konfliktushelyzetek az Edes Annában*, Thomka Beáta *Kosztolányi korai novellái*, Angyalosi Gergely *A narrátor nézőpont-változatai Kosztolányi novellisztikájában*, Bodnár György pedig *Regény és lélektani regény* címmel tartott előadást.

LEXIKOGRAFIAI NAPOK — Az úvidéki Bölcsészettudományi Karon a Magyar Nyelv és Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézetének szervezésében lexikográfiai napokat tartottak. A kétnapos tanácskozáson a számos hazai és külföldi szakember a lexikográfiai téren végzett legújabb tudományos kutatásainak eredményeit ismertette. Dolgozataik a következő témákat ölelték fel: az elméleti és gyakorlati lexikográfia időszerű kérdései; a számítástechnika legújabb eredményének felhasználási lehetőségei; szemantikai ekvivalensek a magyar—szerbhorvát szótárban; a frazeológiai egységek szócikkbe építése és szótári ábrázolása; toponimák a készülő magyar—szerbhorvát nagyszótárban; adalékok a készülő magyar—szerbhorvát nagyszótár módszertanának kérdéséhez stb.

Az alábbiakban dr. Penavin Olga, a magyar—szerbhorvát szótár tudományos projektuma vezetőjének megnyitó beszédét közöljük:

Kedves vendégeink, kedves kolléganők, kollégák!

Engedjék meg, hogy a magyar—szerbhorvát szótár tudományos pro-

jektuma vezetőjeként én is szóljak néhány szót.

A negyvenéves Köztársaság megünneplésének idején ül össze konferenciánk. A napokban ünnepeltük meg a Köztársaság születésének negyvenedik évfordulóját. „Négy évtized az új társadalom fejlődésében rövid történelmi idő, de a nehézségek ellenére is bebizonyosodtak a szocialista öngazgatási társadalom előnyei — mondta nagy igazsággal a 7 Nap munkatársával folytatott beszélgetése során Szabó Ida, a Föderáció Tanácsának tagja, a munkásmozgalmi harcok az életműért járó elismerés átadása alkalmából. Ez alatt a negyven év alatt az is bebizonyosodott — folytatta tovább Szabó Ida a gondolatot —, hogy milyen nagy érték a testvériség—egység, a népek és nemzetek egyenrangúsága, az együttértartozás, az együttélés és a sorsközösség, egymás megbecsülése és megértése, s az is bebizonyosodott, hogy a nacionalizmus a legreakciósabb és legsötétebb ideológia, hisz már olyan sok szenvedést okozott.”

A Jugoszlávia alkotmányában biztosított egyenrangúság alkalmazása eredményességének egyik feltétele a nyelvi *egyenrangúság*, egymás kultúrájának, nyelvének megismerése, az alkotó együttműködés lehetőségének kihasználása. E célok gyakorlatban történő megvalósításának egyik eszköze — a sok és sokféle eszköz között a kézikönyvek sorában — a *szótár*, különösen pedig a *két- vagy többnyelvű szótár*. Így a mi szótáraink is, a már elkészült szerbhorvát—magyar szótár és a most munkában lévő magyar—szerbhorvát szótár is. Ez a szótárcsalád is nemcsak *társadalmi szerepét* igyekszik betölteni a kultúrában, gazdaságban, tudományban, katonai és egyéb szférákban, hanem *szakmai szerepét* is, noha az is egyúttal társadalmi jelentőségű, többek között igyekszik még *erősíteni* szótárunk a *nyelvtudás stabilizációját*, bizonyos *norma szerepét* is kíván betölteni a hatóságok biztosítására a kommunikációban, a nyelvek közötti kontaktusban, mindkét nyelv használatában. De

koordináló szerepet is vállalt magára a szótár nemcsak a két nyelv és két kultúra között, hanem egy nyelven belül is, a *legmodernebb* és a *köznyelvi megállapodott szókincsrétegek* között, ugyanakkor a *fordítók szükségleteit* is szem előtt tartja, s a *terminológiai tartságot* is megpróbálja csökkenteni.

Hogy céljait elérje szótárunk, a szótárszerkesztők, munkatársaik a munka folyamán sok olyan problémával találják szemben magukat, amelyeket okvetlen meg kellett oldaniuk. A *gépi kifordítás* pl. a kiváló technikai szakemberek segítségével aránylag gyorsan és eredményesen megtörtént, de akkor olyan kérdések vetődtek fel, amelyekre késedelem nélkül választ kellett találni, ilyen volt pl. a *szavak szelekciója*, hogyan, miként történjék, történjék-e egyáltalában. Világosan megmutatkozott, hogy az előző szótárt sok olyan szó, kifejezés terhelte, amelyek vagy szakszótárakba kívánczoltak vagy egyszerűen „kiélték” magukat, ugyanakkor a társadalom nagy változásai is megkövetelték a megfelelő új szavak, kifejezések szótározását, azaz a *szóanyag modernizálását*. Közben olyan kételyek is felmerültek: itt van-e a helye a modern költészet szavainak? Mivel a szótár szükséges és elkerülhetetlenül fontos része egy-egy nyelv nyelvtani leírásának, hisz tulajdonképpen a nyelvtan kiegészítője, tudniillik tartalmaz minden szükséges információt a lexémákról, alakjaikról, felhasználásukról, a *szótár igen fontos segédeszköz*. De a *szótár csak szavak szótára*, nem mondatok, kontextusok szótára, így a *jelentés meghatározásában* számos buktatót kell kikerülni. Tekintve, hogy a szótár feladata az élő nyelvben nyomon követni a jelentést, a jelentésváltozást, a kontextusban jelentkező jelentést is meg kell ragadnia. Sajnos, ezt egyik szótár sem teheti meg teljes mértékben, a miénk sem. A *jelentés*, a *poliszémia* a szóban és a frazeológiai egységekben is külön fejtrést okoz munkatársnak, szerkesztőnek, lektornak egyaránt éppen úgy, mint a *szinonimák*. De ne soroljam

tovább a gondokat, a sok fejtrést okozó jelenségeket, az általános nyelvészeti és speciális, egy-egy nyelvre vonatkozó kérdések zömét. Éppen azért jöttünk most itt össze, hogy amennyiben lehetséges, a *gyakorlat*, a *mindennapi tapasztalatok*, illetve az *elmélet* síkjáról elindulva megvitassunk néhány égető és izgató kérdést.

A bejelentett előadások számos lexikográfiai, lexikológiai és általános nyelvészeti kérdés sajátos panorámájának megoldását vetítik elénk, ugyanakkor reméljük, hogy a gazdag és tartalmas vita, a hozzászólások is segíteni fogják szótárosaink munkaközösségének munkáját, de nemcsak az övékét, hanem más két- vagy többnyelvű szótárkészítő munkaközösségét is.

Eredményes munkát kívánva a Lexikográfiai Napok résztvevőinek, ezzel megnyitom tanácskozásunkat.

KIÁLLÍTÁSOK — A zombori Milan Konjović Galériában, majd pedig decemberben a szabadkai képzőművészeti találkozón kiállították Milan Konjović Párizsban, a Grand Palais-ban megrendezett tárlatának anyagát. A látottak alapján megállapíthatjuk, hogy Konjović szellemi „kirándulása” sokkal meggyőzőbb lett volna, ha az 1952 utáni, ún. kolorista korszakából többet kiállított volna, ám így is egyedülálló és lenyűgöző esztétikai élményt nyújt az ötven képből álló válogatás.

Ugyancsak Zomborban került sor Milan Stošić Vranjski kiállítására. Szuggesztív opusát a kozmikus tér ábrázolásával kiváltott absztrakt asszociációk jellemzik. Modern témájához klasszikus képzőművészeti eszközökkel nyúl, a sötét tónusú képeit sárgával élénkíti, ez egyben művészetének érzékenysége is.

A šidi Sava Šumanović Galériában megjelent az eddig legteljesebb Šumanović-monográfia, amelyet Miodrag B. Protić képzőművészeti kritikus és művészettörténész írt.

Munkásságának 40 éve és 65. születésnapja alkalmából december 5-én a Modern Művészetek Galériájában megnyílt Jovan Soldatović retrospektív kiállítása. A szobrász 96 alkotását tekintheti meg a nagyközönség: portréit, szobrait, formakompozícióit, valamint emlékműveinek fotóit.

December 6-án nyílt meg Újvidéken Miodrag Miša Nedeljković retrospektív kiállítása, amelyen grafikáit, grafikai formaterveit, festményeit, plakát-

jait, faliszőnyegeit, könyvterveit állította ki. Nedeljković, a képző- és iparművész „sokoldalú művészeti tevékenységét egységes stílusa — konstruktivista funkcionális művészetszemlélete — köti össze, művészetét az experimentálás és a szintézis jellemzi.” (Ács József) A kiállítás keretében bemutatták Miodrag Miša Nedeljković monográfiáját, amelyet a művész alkotómunkásságának 30. évfordulójára adtak ki.